

L I S T E K.

Slovenska zemlja. Opis slovenskih pokrajin v prirodznanskem, statističkem, kulturnem in zgodovinskem obziru. I. del. Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska. Spisal S. Rutar, c. kr. gimn. profesor. Izdala »Matica Slovenska«. 116 strani. — Naša književnost doslej še ni imela knjige, zasnovane na taki podlagi. Sicer imamo že Erbnovo »Kranjsko« in »Koroško« ter »Slovenski Štajer« (1. in 3. snopič), ki so res knjige, sestavljene z velikim trudom ter vredne vsega priporočila, a nekoliko so že pošle, nekoliko pa so v marsičem zastarele — saj je minilo že četrto stoletje, odkar jih je izdala »Matica Slovenska«. Ne le strokovnjak, ampak tudi vsak poznavalec krasne Goriške vidi iz Rutarjeve knjige, kako natančno pozna g. pisatelj vso opisano deželo; vsaka stran se naslanja na temeljito znanje in zvedenost. Knjiga opisuje v »uvodu« léžo, mejo, velikost, slikovitost in važnost Goriškega ter nam podaja sliko goriškega grba in goriškega gradišča. Kot priznan starinoslovec opozarja g. pisatelj povsod tudi na prazgodovinske ostanke. — V »prirodznanskem opisu« se kaj umevno razpravlja najprej navpična izobrazba, zemeljska sestava in potem površje. Pri opisu »gorovja« čitamo mnogo podrobnostij, zlasti pa točne številke za vrhunce, sedla in ravnine. Obširno govori g. pisatelj tudi o vodovji in nam postreza z obilico številčk, katere dajó jasen pregled Sočinega padca. Po pravici je razmerno mnogo prostora odločenega opisu podnebja, živalstva in rastlinstva. Podnebje sevéda izredno vpliva na vsako deželo in je zlasti na Goriškem jako ugodno bogati favni in flori, takó da ima Goriška na majhnem prostoru zbrano živalstvo in rastlinstvo malone vse Evrope. »Politični opis« obseza razdelitev dežele v političnem, sodnem in cerkvenem oziru ter razpravlja tudi ustavo in upravo goriško. Prebivalstvo je razvrščeno po spolu, gostoti, pozivu in opravi, po veri in národnosti. Koncem je seznamek največjih krajev na Goriškem po številu hiš in prebivalcev. Jedinka svoje vrste je gotovo katastralna občina Boskini v gradiščanskem okraji; ima namreč le 16 prebivalcev.

Velika važnost se pripisuje »gmotnemu napredku« posamičnih dežel, in zató je prav to poglavje obravnavano takó natančno in vsestranski. Ker je Goriška najprej poljedelska dežela, čitamo pri opisu poljedelstva premnogo podrobnostij, takó da dobimo pristno sliko o gmotnem stanju Goriške. Zanimljivo se opisuje gozdarstvo, zlasti pogozdovanje goriškega Krasa, a tudi druge strani gmotnega napredka se razpravljajo primerno svoji važnosti. Zadnje poglavje je posvečeno »duševni izobrazenosti«. To poglavje se začinja s stanjem goriškega šolstva, katero nam pojasnjuje pridejana preglednica. Znanstvene zbirke hranita zlasti deželni muzej v Gorici in državni muzej v Akvileji; nastevajo se tudi znamenitejšé knjižnice. Po opisu dobrodelnih zavodov in društev čitamo končno »národno prosveto«, kjer se omenjajo različne pripovedke, pravljice in bajke, domače med Goričani. Tu spoznamo tudi sósebnó Vipavcem in Kraševcem znani strah, ki se zove »krvavo stegno«.

Veliko prednost ima Rutarjeva knjiga mimo drugih v tem, da nje besede oživlja z 11 krasno izdelanih slik, katere nam kažejo prirodne lepote poknežene grofije Goriške in Gradiščanske. Le nekatere slike so natisnjene nekoliko nerazložno. Zeló mično so izdelane nekatere pokrajinske podrobnosti, n. pr. »slap« Boka pri Bolci, izvir Soče in nje slapovi, Tolminka pri Dantovi jami i. dr. Lepó izvédene so tudi slike, označujoče mesta in gradove, n. pr. Gradišče, Sv. Ivan pri Devinu, Sežana in grad Rihenberg.

Knjiga je dovršena po vsebini in obliki. G. pisatelj je tvarino nazorno razvrstil in jo zna jasno obravnavati. Ves opis zanimlje čitatelja od konca do kraja, samo treba mu dob-

rega zemljevida; najbolje pač rabi v to zvrho specialni zemljevid (1 : 75.000). Kozlerjev »zemljevid slovenske dežele« ima v natančno spoznavanje naših pokrajin premajhno merilo. Ustregla bi nam torej »Matica Slovenska«, ako bi o priliki izdala nov zemljevid slovenske zemlje. Končno še želimo, da se nadaljuje delo, katero je pričel g. prof. Rutar, in da kaj skoro dobimo ves opis slovenske zemlje.

Fv. Orožen.

Jurčičevi zbrani spisi. Jednajsti zvezek prinaša to-le vsebino: 1. Tugomer. Tragedija v petih dejanjih. 2. »Berite Novice!« Vesela igra v jednom dejanji. 3. Veronika Deseniška. Tragedija v petih dejanjih. 4. Pripovedne pesmi (vseh skupaj deset, kolikor jih je bilo priobčenih v »Slov. Glasniku« in »Slovenski Villi«). Jurčičeve zbrane spise sploh iz nova priporočamo našemu občinstvu; dobivajo se v »Narodni Tiskarni« in po vseh knjigarnah, zvezek po 60 kr., elegantno vezan po 1 gld.

Levstikovi zbrani spisi. Izšel je četrti zvezek Levstikovih zbranih spisov, obseza joč raznovrstne kritike in znanstvene razprave. Obširnejše poročilo o tem in takisto o prejšnjem tretjem zvezku priobčimo skoro.

Anton Janežičev slovensko-nemški slovar. Tretji natis. Predelal in pomnožil *Franč Hubad*, c. kr. gimn. profesor. V Celovci. 1893. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. 900 str. Cena mehko vezanemu izvodu 3 gld., trdo v polusnje vezanemu 3 gld. 50 kr.; po pošti 15 kr. več. — Naznanili smo že v poslednji številki lanskega leta ta željno pričakovani slovar, čegar druge izdaje že dolgo ni bilo dobiti. Sedaj leži pred nami, in izvestno ga bode vesel vsakdo, kdor ga potrebuje za priročno rabo. Slovar je uravnan takisto kakor tretja izdaja nemško-slovenskega dela, obseza pa malone dvakrat toliko tvarine kakor drugi natisek slovensko-nemškega dela. Na vsaki strani se kaže, kakó vestno je g. prof. Hubad izcrpil bogati zaklad našega jezika, in zató nikakor ne dvojimo, da bode skrbno delo, ki je na čast izdatelju in slovarski naši književnosti, ustrezalo povsod, kjer ga je treba. Morda priobčimo o tem slovarji kdaj pozneje še posebno izvestje.

Kratek nauk o glasbi. Spisal *Anton Nedvčd.* V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1893. 29 str. Cena 15 kr. — Pod tem naslovom je nedavno izšla knjižica, ki v 22 poglavjih kolikor mogoče kratko razpravlja prvotni nauk o glasbi. Gospod pisatelj, ki si je po svojem glasbenem delovanju pridobil jedno najodličnejših imen med slovenskimi skladatelji, ustregel je s svojim delcem prav čutni potrebi; še veseleje pa bi pozdravljali njega nauk o glasbi, da nas ne moti nekaj nedostatkov, kateri nikakor niso v prilog sicer lični knjižici. Najprej pravi g. pisatelj, da je glasba umetnost, s katero je moči razveseljovati uhó, geniti srce in v obče izražati srčna čustva. Točnejša bi bila definicija, da je glasba umetnost, ki izraža z glasovi, kar je lepega. Pri notnih ključih pogrešamo razdelitve tonov po oktavah, zakaj prav iz te razdelitve se dá dobro pojasniti razloček med vijolinskimi in basovskimi notami, takisto potreba različnih notnih ključev. Od § 4. dalje nam razdelitev tvarine ne prija popolnoma. Na strani 5. bi pri znakih za vzviševanje, zniževanje in razvezo želeli pojasnila, zakaj in kdaj je treba vzvišati oziroma znižati tone, zató pa bi bilo jako dobro povedati, kakó se tvorijo lestvice v duru in molu ter za njimi uvrstiti nauk o intervalih, katerega je moči sósébnó lahko-umevno razjasniti na podlagi dur-lestvice. V § 5. ni razloženo, kdaj imenujemo interval velik; tudi naj bi se bila omenila razdelitev intervalov v konsonance in disonance. Namesto izrazov »veliki, mali« intervali i. t. d. bi pri primí, kvarti, kvinti in oktavi želeli umestnejših izrazov »čisti, zmanjšani« intervali i. t. d., katerih omenja g. pisatelj le mimogredé, dasi je izraz »čist« obče v navadi že okolo 30 let. Paragrafi 6.—10. imenujejo tonovske rodove in tonovske načine, ne da bi jih pojasnili; paragrafi 12.—14. govore